

همایش ملی مطالعات و پژوهش های علمی علوم انسانی

نهاد برگزار کننده همایش: موسسه قانون یار با حمایت معنوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه
سردبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی شماره مجوز: ۴۸۵۳-۷۸۸۶۴
سال برگزاری همایش: ۱۳۹۷ شماره مقاله: ۸۹۵/۸۵۵ رده بندی کنگره: ب ۵۰۳/۲

نقش ضابطین دادگستری در قانون آیین دادرسی کیفری

دکتر یوسف نیازی

چکیده

در قانون آیین دادرسی کیفری جدید تغییرات نسبتاً زیادی نسبت به قانون قدیم به چشم می‌خورد. قانون آیین دادرسی کیفری جدید برای تدوین آن از قانون آیین دادرسی فرانسه استفاده شده است در مقاله ی حاضر پیشینه تاریخی، فلسفه، علل پیدایش، اختیارات ضابطین شناخت افراد ضابط و.... پرداخته شده است. عوامل متعددی در تشکیل پرونده کیفری دخالت دارند که مهمترین آنها، ضابطین دادگستری می باشند، شناخت حقوق و تکالیف این دسته از مأمورین که در شکل گیری پرونده کیفری، بویژه در مراحل اولیه، تحقیقات مقدماتی و موثرند در نحوه قضاوت مراجع درباره عملکرد آنان، نقش بسیار دارد. در قانون آیین دادرسی کیفری جدید تغییرات نسبتاً زیادی نسبت به قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۷۸ به چشم می‌خورد. برای تدوین قانون آیین دادرسی کیفری جدید از قانون آیین دادرسی فرانسه استفاده شده است. هر نیروی صلاحیت لازم برای مقام ضابط قضایی را ندارد بلکه بایستی نیروهایی را ضابط قلمداد کرد که آموزش های لازم را دیده باشند. احراز عنوان ضابط دادگستری منوط به فراگیری مهارت های لازم با گذراندن دوره های آموزشی زیر نظر مرجع قضایی مربوط و تحصیل کارت ویژه ی ضابطان، هر دو دسته ضابطان عام و خاص را در بر می گیرد. ضابطان دادگستری مکلفند شاکی و متهم را از حقوق مقرر در فرآیند دادرسی کیفری آگاه سازند.

واژگان کلیدی: ضابطین عام و خاص، آثار جرم، اختیارات دادرسی، جرم مشهود،

جرم غیر مشهود

بخش اول: کلیات

بدون تردید نیروی انسانی یکی از مولفه های مهم در ارتقای سطح کمی و کیفی فرآیند رسیدگی به جرم است بدون وجود نیروی انسانی آموزش دیده، متخصص و ماهر امکان فرآهم آوردن عدالت کیفری مناسب و توسعه قضایی لازم در کشور امکان پذیر نمی باشد ضابطین قضایی بخشی از نیروی انسانی دستگاه عدالت کیفری محسوب می شوند که وظیفه آنها انجام یکی از مراحل مهم رسیدگی به جرم که همان کشف جرم است می باشد و با توجه به تغییر قانون آیین دادرسی کیفری در این زمینه ضرورت دارد که نقش ضابطان دادگستری در قانون جدید مورد بررسی قرار گیرد. پیشینه تاریخی ملل مختلف وجود آثار پر بار حقوقی، کتبه هایی معروف از قبیل کورش نامه قانون حمورابی، نامه تنسرو... دلالت بر حاکمیت قانون، وجود قاضی و تشکیلات سازمان انتظامی در ادوار مختلف تاریخ دارد. حتی اگر هیچ مدرکی درباره چنین سازمان هایی وجود نداشت، بایستی پذیرفت که سازمان هی انتظامی و لو با شکل ابتدایی وجود داشته است، زیرا ساختار قضایی و سیستم دادرسی بدون وجود قانون و مقررات و مراجع اجراء و سازمان های اجرائی، انتظامی مفهوم ندارد. این سازمان ها که از گذشته های دور در ایران مسئول برقراری نظم و آسایش عمومی و جلوگیری از وقوع جرائم در جامعه و نهایتا در صورت وقوع جرم پیگیری، کشف جرم و دستگیری مرتکبین و تسلیم آنها به دستگاه قضایی برای محاکمه و کیفر با نام های گوناگون وجود داشته اند، اما کمتر به آنها پرداخته شده است. به عقیده جامعه شناسان، جوامع بشری از آغاز تکوین تا حال مراحل مختلفی را گذرانده اند در طی این مدت یا به تکامل رسیده اند یا در میانه راه از پیشرفت بازمانده اند به این علت نتوانسته اند با ایجاد سازمان های متناسب انتظامی با سیر قهری و دگرگونیهای اجتماعی، خود را حفظ کند بناچار در طوفان ها و دگرگونیهای تاریخی محوش شدند. امنیت اجتماعی بخشی از مفهوم امنیت ملی است. امنیت ملی نتیجه وجود نظم اجتماعی است و این دو مقوله لازم و ملزوم یکدیگرند. جامعه بدون نظم فاقد امنیت است و نبود امنیت حاکی از عدم وجود نظام

اجتماعی سازمان یافته، مقتدر و مسلط بر اوضاع است.. تحقق امنیت ملی و نظم اجتماعی به هیچ وجه میسر نمی شود مگر آنکه افراد جامعه با آگاهی کامل از حدود آزادی ها و ممنوعیت های قانونی و میزان و نحوه اعمال مجازات ها برای رعایت رژیم قانونی بودن حقوق کیفری و تضمین مصالح فردی و اجتماعی، سازمانی متشکل از نیروی انسانی ورزیده و جرب و آشنا به حقوق فرد و جامعه به منظور حفظ نظم و امنیت عمومی پدید آورده جامعه ای که فاقد نیروی کنترل کننده باشد طبعا نمی تواند امنیت و آسایش شهروندان را پاسداری کند.

بند اول: علل پیدایش

۱- نظم اجتماعی اقتضا پیدا می کند که نیروی برای کنترل آن وجود داشته باشد تنها قوه مقننه نیست که با وضع قوانین نظم اجتماعی را تامین می کند بلکه قبل از وضع مقنن بایستی نیروی برای کنترل نظم وجود داشته باشد.

۲- ضابطین ابزاری جهت اجرای قانون هستند هرگاه نظم و امنیت جامعه به خطر افتد ابزاری لازم است که مجازات را اعمال کند و برای متجاوزین ضمانت اجرا های پیش بینی شده را اجا کند. پس در نتیجه دو دلیل مهم می توان برای علل پیدایش ضابطین آورد اول اینکه مردم را برای پیروی از قانون کنترل میکند ثانيا اگر تخطی از قانون توسط افراد سر زد با اجرای قانون از کار مهاجم چلو گیری میکند.

بند دوم: ضابط در لغت و قانون

ضابط در لغت به معنای فراهم آورنده، نگاهدارنده، نگاهدارنده چیزی، آنکه ضبط مدینه و سیاست آن را از طریق سلطان بس باشد. ضابطین دادگستری بازویی اجرایی دادسراها و دادگاهها در انجام وظایفشان هستند.

قانون آئین دادرسی کیفری ضابطین دادگستری را این طور تعریف کرده است که: «ضابطین دادگستری مأمورانی هستند که تحت نظارت و تعلیمات مقام قضائی در کشف جرم و بازجوئی مقدماتی و حفظ آثار و دلایل جرم و جلوگیری از فرار و مخفی شدن متهم و ابلاغ اوراق و اجرای تصمیمات قضائی به موجب قانون اقدام می‌نمایند.»

بند سوم: طبقه بندی ضابطین دادگستری

بی شک تامین امنیت و استقرار عدالت بر حسن اجرای قوانین و جلوگیری از ایجاد هرج و مرج و تضمین حقوق و آزادی های افراد نیازمند موجودیت نیرویی است که معجزی اوامر و فرآمین قضایی باشد براین مبنا این نیرو بایستی توسط قانون تعیین و معرفی شود. مادام که قانون کسی را به عنوان ضابط تعیین نکرده و او را به رسمیت نشناخته نمی توان او را ضابط دانست و وظایف و تکالیفی را برای وی ملحوظ داشت. قانون آیین دادرسی کیفری در خصوص طبقه بندی ضابطین این چنین عمل کرده است که به شرح آن می پردازیم:

ضابطین عام: آن دسته از ضابطین که وظایف و اختیاراتی که بر عهده دارند کلی و عام است و شرایط خاصی برای دخل و تصرف درجرائم برای آنان وجود ندارد یا به عبارت دیگر ضابطین عام ضابطینی هستند که در مورد کلیه جرایم، صلاحیت اقدام دارند و وظایف و اختیارات آنها محدود به جرائمی معین یا شرایط خاصی نیست قانون در تعریف ضابطین ساکت است اما دکتر آخوندی در این باره می نویسد ضابطین عام افرادی هستند که صلاحیت اقدام درباره کلیه جرائم را دارند مگر آنچه که قانون منع کرده است. بند الف ماده ق.آ.د.ک فرمانده هان و افسران و درجه داران آموزش دیده نیروی انتظامی رایکی از ضابطین دادگستری اعلام میکند (کارکنان وظیفه ضابطین دادگستری محسوب نمی شوند) اما تحت نظارت ضابطان مربوط در این مورد انجام وظیفه می کنند و مسولیت

اقدامات انجام شده در این رابطه باضابطان است ضابطان دادگستری بر اساس تکالیف و اختیاراتی که دارند باید آموزش های لازم در این زمینه را طی کرده باشد و قانون با پیش بینی این موضوع قلمرو ضابطان عام را به کارکنان آموزش دیده نیروی انتظامی محدود کرده است و از این رو به نقدی که در باره شناسایی کلیه کارکنان نیروی انتظامی به عنوان ضابط وارد شده است پاسخ گفته است.

نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران: مطابق بند ۸ ماده ۴ قانون نیروی انتظامی

جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۹/۴/۲۷، اهم وظایفی که نیروی انتظامی به عنوان ضابط قوه قضائیه دارد عبارتند از:

مبارزه با مواد مخدر.

مبارزه با قاچاق.

مبارزه با منکرات و فساد.

پیشگیری از وقوع جرائم.

کشف جرائم.

بازرسی و تحقیق.

حفظ آثار و دلایل جرم.

دستگیری متهمان و بزهکاران و جلوگیری از فرار و مخفی شدن آنان.

اجرا و ابلاغ احکام قضائی.

ضابطین خاص: ضابطین خاص ضابطینی هستند که صلاحیت دخالت آنها محدود به جرائم خاص یا شرائطی معین است و در غیر از آن جرائم یا بدون تحقق آن شرایط، حق مداخله و اقدام ندارند. حال این سوال به ذهن می‌آید که آیا ضابط شناخته شدن این افراد در زمینه خاص، صلاحیت دخالت و اقدام ضابطین عام در این حوزه را نفی یا محدود می‌کند یا خیر؟ در پاسخ باید گفت که ضابطین عام در همه حال ضابط دادگستری محسوب می‌شوند و ضابطین خاص دخالت و اقدام ضابطین عام را محدود یا نفی نمی‌کنند. طبق بند ب ماده ۲۹ ضابطان خاص شامل مقامات و مامورانی که به موجب قوانین خاص در حدود وظایف محول شده ضابط دادگستری محسوب می‌شوند از قبیل روسا، معاونان و ماموران زندان نسبت به امور مربوط به زندانیان، ماموران وزارت اطلاعات و ماموران نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. همچنین نیروهای مسلح در مواردی که به موجب قانون، تمام یا برخی از وظایف ضابطان به آنان محول شود ضابط محسوب می‌شوند.

۱- روسا و معاونین زندان نسبت به امور مربوط به زندانیان

اصولا ضابطین عام در زندان‌ها حضور ندارند و ماموران زندان، کارکنان سازمان زندانها و اقدامات تأمینی کشور هستند، نه ماموران نیروی انتظامی. به همین جهت قانونگذار برای حفظ آثار و دلایل جرم در صورت ارتکاب در محیط زندان یا انجام تحقیقات مورد نظر بازپرس در خصوص این جرائم، روسای زندان‌ها و معاونان آنها را در مورد جرایم زندانیان به عنوان ضابط شناخته است.

۲- مامورین نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران

در تاریخ ۱/۱۰/۷۱ همزمان با هفته بسیج ، قانون حمایت قضایی از بسیج تصویب و در ماده ۱ آن اعلام شد : ((به نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اجازه داده می شود همانند ضابطین قوه قضائیه ، هنگام برخورد با جرائم مشهود در صورت عدم حضور ضابطین دیگر و یا عدم اقدام به موقع آنها و یا اعلام نیاز آنان به منظور جلوگیری از امحاء آثار جرم و فرار متهم و تهیه و یا ارسال گزارش به مراجع قضایی اقدامات قانونی لازم به عمل آورند)). با توجه به تبصره ۳ همین ماده که می افزاید : ((نیروی مقاومت بسیج سپاه ، وظیفه فوق را از طریق افرادی که آموزش های لازم را در این زمینه فرا گرفته و معجز مخصوص را از نیروی مزبور دریافت نموده باشند اجراء خواهد کرد ...)).

۳- نیروی مسلح با تصویب شورای عالی امنیت ملی

اصولا نیروهای مسلح اعم از ارتش و سپاه وظیفه حفاظت از کشور در برابر تجاوز بیگانه را بر عهده دارند و وظایف انتظامی و تامین نظم و امنیت در شهرها بر عهده نیروی انتظامی به عنوان ضابط عام قرار دارد . در عین حال ضرورت تقویت نیروی انتظامی در انجام وظایف خود ، قانونگذار را بر آن داشته است که از نیروهای مسلح نیز به عنوان ضابط دادگستری کمک بگیرد و تشخیص موارد ضرورت این امر را نیز بر عهده شورای عالی امنیت ملی قرار دهد .

۴- سایر ماموران به موجب قوانین خاص

بند ۵ ماده ۱۵ ق . آ . د . ک مقرر می دارد : ((مقامات و مامورینی که به موجب قوانین خاص در حدود وظایف محوله ضابط دادگستری محسوب می شوند)) ، به این افراد اشاره می کند که ذیلا به چند نمونه اشاره می شود :

ماموران وصول عایدات و کشف قاچاق

فرمانده هواپیما

ماموران جنگلبانی

ماموران شکاربانی

ماموران سازمان بنادر و کشتیرانی

اعضای سپاه پاسداران

بخش دوم: نوآوری های قانون کارت ویژه ضابطین دادگستری

قانون فعلی تمام افرادی را که در ماده ۱۵ به عنوان ضابط دادگستری نام برده است، بدون هیچ شرط دیگری، وظایف ضابطین را بر عهده آنان می گذارد، لیکن در لایحه جدید در ماده ۳۰ علاوه بر ذکر افرادی که نوعاً ضابط محسوب می شوند، برای احراز عنوان ضابط دادگستری فراگیری مهارت ها و گذراندن دوره های آموزشی لازم را ضروری دانسته است و برای بر عهده گرفتن وظایف ضابطین، دارا بودن کارت ویژه ضابطین را شرط کرده است. بدیهی است مقرر فوق در هرچه تخصصی تر کردن وظایف ضابطین دادگستری تاثیری فوق العاده داشته، علاوه بر اینکه با آموزش مهارت های تخصصی جهت کشف جرم و تعقیب مجرمان، از دخالت افراد فاقد این کارت که بعضاً مقتضی سوءاستفاده هایی (گرفتن رشوه از اصحاب دعوا) می شوند ممانعت به عمل می آورد.

بند اول: پلیس ویژه اطفال

قانون فعلی ما تحقیق از اطفال را بر عهده مقام قضایی نهاده است، اما عملاً به دلیل مشغله فراوان مقامات قضایی، ناگزیر تحقیقات درباره اطفال به ضابطین ارجاع می شود. قانون جدید در ماده ۳۱ با در نظر گرفتن این ضرورت عملی، نهادی را پیش بینی کرده

است که وظیفه تحقیق و بازجویی از اطفال را به عهده بگیرند. یکی دیگر از نوآوری های قانون جدید، پیش بینی ضابطین ویژه بانوان در ماده ۴۲، جهت بازجویی و تحقیقات از متهمان زن است. اگرچه برخی انتقاد می کنند که عدم وجود امکانات لازم و کمبود تعداد ضابطین زن اجرای مقرر فوق را به صعوبت برگزار می کند ولی لایحه نیز واقعیت های موجود را در نظر گرفته و در همان ماده قسمت پایانی مقرر می دارد: «و در صورت عدم امکان پرونده زنان برای تحقیقات و بازجویی نزد بازپرس و پرونده افرادی که سن آنان ۱۵ سال یا کمتر از آن است نزد دادگاه اطفال یا قائم مقام آن ارسال می شود».

بند دوم: اطلاع به دادستان خارج از وقت اداری

یکی از معضلاتی که هم اکنون در عمل درباره متهمان پیش می آید این است که می دانیم ضابطان حق دارند در جرائم مشهود هرگونه اقدامی را که برای جلوگیری از افراد متهم و حفظ آثار و ادله جرم لازم است انجام دهند. در همین راستا حتی می توانند متهم را در جرم مشهود بازداشت کنند که به این اقدام تحت نظر قرار دادن می گویند و مدت آن حداکثر ۲۴ ساعت است. زیاد پیش می آید که ضابطین متهم را بازداشت می کنند و به کلاتری می برند: مثلاً چهارشنبه بعد از ظهر می برند و متهم تا شنبه در بازداشت به سر می برد که بیش از ۲۴ ساعت می شود (پنجشنبه و جمعه دادرها در تهران تعطیل است) لایحه برای اینکه این مشکلات پیش نیاید در ماده ۴۷ مقرر می دارد: «هرگاه فردی خارج از وقت اداری به علت هر یک از عناوین مجرمانه تحت نظر قرار گیرد باید حداکثر ظرف یک ساعت مراتب به دادستان یا قاضی کشیک اعلام شود. دادستان یا قاضی کشیک نیز مکلف است، موضوع را بررسی کرده و در صورت نیاز با حضور در محل تحت نظر قرار گرفتن وی اقدام قانونی به عمل آورد».

بند سوم: اختیارات ضابطین

ضابطین دادگستری در انجام وظایف خود دارای اختیاراتی هستند که می توانند حتی منجر به سلب آزادی شهروندان گردد به همین دلیل ضروری است که افرادی که ضابط

محسوب می‌شوند و این اختیارات را دارند به موجب قانون مشخص شوند. با نگاهی به موقعیت و مسئولیت اشخاصی که به عنوان ضابط معرفی شده‌اند، می‌توان گفت که ضابطين دادگستری بر دو دسته‌اند یک دسته ضابط عام هستند و دسته دیگر ضابط خاص محسوب می‌شوند.

تکالیف ضابطين دادگستری در امور کیفری: برگرفته از قانون آیین دادرسی کیفری محدوده عملیاتی و تکالیف ضابطين (نیروی انتظامی) دادگستری بقرار ذیل است:

- ۱- ضابطين دادگستری مکلفند دستورات مقام قضایی را اجرا نمایند.
- ۲- ریاست و نظارت بر ضابطين دادگستری از حیث وظایفی که به عنوان ضابط به عهده دارند باریس حوزه قضایی است.
- ۳- گزارش ضابطين دادگستری در صورتی در مرجع قضایی معتبر است که موثق و مورد اعتماد قاضی باشند.
- ۴- وظیفه ضابط در قبال جرم مشهود انجام اقدامات لازم به منظور حفظ آلات و ادوات و آثار و علائم و دلایل جرم جلوگیری از فرار متهم و یا تبانی وی با غیر
- تفتیش و بازرسی منازل در صورت لزوم (تفتیش و بازرسی منازل در مواردی که عمل می‌آید که حسب دلایل، ظن قوی به کشف متهم یا اسباب و آلات و دلایل جرم در محل وجود داشته باشد)

انجام تحقیقات مقدماتی

مراتب را بلافاصله به اطلاع مقام قضایی رسانیدن

بخش سوم: تعریف و خصوصیات جرم مشهود

قانون آیین دادرسی کیفری ایران صراحتاً تعریف مشخصی از جرایم مشهود را پیش بینی نکرده است. آنچه در قوانین سابق بیان شده، احصاء تمثیلی موارد جرم مشهود است نه تعریفی دقدق از آن. در آثار نویسندگان آیین دادرسی کیفری، این واژه علیرغم تکرار، کمتر مورد بررسی قرار گرفته و در نتیجه تعریف دقیقی از آن را ارائه ننموده اند. علی مهاجری و دکتر عباس زراعت در تعریف آن گفته اند: جرم مشهود جرمی است که وقوع یا اثر آن مورد مشاهده ی ضابطین دادگستری قرار گیرد. دکتر ایرج گلدوزیان می نویسد: جرم مشهود جرمی است که مرتکب در حین ارتکاب جرم دستگیر و دلایل جرم قابل جمع آوری است. دکتر پرویز صانعی بر این عقیده است که: جرم مشهود به عمل مجرمانه ای گفته می شود که اندکی پس از وقوع کشف شود و آثار و علائم جرم نیز قابل رویت و بازرسی باشد.

بند اول: وظیفه ضابط در قبال جرم غیر مشهود

وقتی جرم خصوصیات جرم مشهود را نداشت، جرم غیر مشهود محسوب می شود. وظیفه ضابط در جرم غیر مشهود آنست که مراتب را جهت کسب تکلیف و اخذ دستور به مقام ذی صلاح قضایی اعلام نماید.

۶- انجام تحقیقات مقدماتی (تحقیقات مقدماتی به مجموعه اقداماتی گفته می شود که به منظور کشف جرم و حفظ آثار و ادله وقوع آن و تعقیب متهم از بدو پیگرد قانونی تا تسلیم به مرجع قضایی صورت می گیرد).

۷- تکمیل پرونده در مدت تعیین شده توسط مقام قضایی پس از انجام دستورات صادر از مقام قضایی ذیربط

۸- در مواقعی که جرم مشکوک و یا اطلاعات ضابطین از منابع موثق نباشد می‌بایست قبل از اطلاع به مقام قضایی، تحقیقات را بدون اینکه حق دستگیری یا ورود به منزل کسی را داشته باشند به عمل آورده و نتیجه را به مقام قضایی اطلاع دهند.

۹- اعلام نتیجه اقدامات بعمل آمده در کشف جرم و تحقیقات صورت گرفته به مرجع قضایی و تکمیل اطلاعات، در صورتی که مقام قضایی اقدامات را کافی نداند. با ورود مقام قضایی ضابطین دادگستری حق مداخله ندارند.

بند دوم: نظارت بر ضابطین

ریاست و نظارت بر ضابطین دادگستری از حیث وظایفی که به عنوان ضابط به عهده دارند با دادستان است (ماده ۳۲ ق.آ.د.ک) همچنین به منظور نظارت بر حسن اجرای وظایف ضابطین دادستان باید حداقل هر دو ماه یک بار واحد‌های مربوط را مورد بازرسی قرار دهد و در هر مورد مراتب را در دفتر مخصوص که به این منظور تهیه می‌شود قید و دستورات لازم را صادر کند (۳۳) علاوه بر نظارت عام و کلی دادستان بر حسن اجرای وظایف ضابطان سایر مقامات قضایی نیز در اموری که ضابطان ارجاع می‌دهند حق نظارت دارند ارجاع امر از سوی مقام قضایی به ماموران یا مقاماتی که حسب قانون ضابط تلقی نمی‌شوند موجب محکومیت انتظامی تا درجه چهار برای مقامات قضایی است. همچنین دستورات ایشان به ضابطان دادگستری باید کتبی صریح و با قید مهلت باشد اما در موارد فوری که صدور دستور کتبی مقدور نیست دستور به صورت شفاهی صادر می‌شود و ضابطان دادگستری باید ضمن انجام دستورات و درج مراتب و اقدامات معموله در صورت مجلس در اسرع وقت و حداکثر ظرف بیست و چهار ساعت آن را به امضای مقام قضایی برسانند (ماده ۳۴ ق.آ.د.ک)

بند سوم: وظایف ضابطین دادگستری و انجام دستورات مقام قضایی

طبق ماده ۳۵ ق.آ.د. ک ضابطان دادگستری مکلف هستند تا در اسرع وقت و در مدتی که دادستان یا مقام قضایی مربوط تعیین می کند نسبت به دستورهای صادره و تکمیل پرونده اقدام نماید تا نقضی در تحقیقات مقدماتی به وجود نیاید چنانچه اجرای دستور یا تکمیل پرونده میسر نشود ضابطان باید در مهلت تعیین شده گزارش آن را با ذکر دلیل برای دادستان یا مقام قضایی مربوط ارسال کنند (ماده ۳۵ ق.آ.د. ک) حال اگر ضابطان از وظیفه ای که به آن ها محول شده و تکالیف و دستورات قضایی که به عهده دارند به طور کامل از انجام آنها خودداری کنند یا ضعفی نشان دهند مطابق باماده ۶۳ به سه ماه تا یک سال انفصال از خدمات دولتی محکوم می شود در نتیجه قانون صراحتاً ضمانت اجرای برای دستورات قضایی نیز پیش بینی کرده است.

بند چهارم: عدم اخذ قرار تامین

از آن جهت که وظیفه دادستان یا مقام قضایی است که برای جلوگیری از فرار متهم یا دسترسی به متهم، پنهان شدن متهم و حضور به موقع وی در موارد لزوم و جلوگیری از تبانی متهم با دیگران صدور قرار تامین را صادر می کند و این کار حقوق و آزاد های فردی را محدود می کند و از وظایف انحصاری وی می باشد ضابطان هیچ اختیار و قدرتی از خود برای اخذ قرار تامین ندارند و نیز مقام قضایی نمی تواند این اختیار را به ضابطان تفویض کند. ضابطان دادگستری موظفند کلیه شکایت ها و اعلام جرم ها را وصول و آنها را در صورت لزوم پس از تحقیق و بررسی ابتدایی، به نظر دادستان برسانند. منظور از شکایت، اعلام جرم از طرف خود قربانی است. در حقوق ایران لازم نیست که شکواییه به صورت کتبی تنظیم و تسلیم مقام صلاحیت دار قضایی یا ضابط دادگستری گردد در این موارد شکواییه

شفاهی در صورت مجلس قید می‌شود و به امضا شاکی می‌رسد. اگر شاکی نتواند امضا کند یا سواد نداشته باشد مراتب در صورت مجلس قید و انطباق شکایت شفاهی بامدرجات صورت مجلس تصدیق می‌شود پس از دریافت شکایت ضابطین دادگستری مکلفند به شاکی رسید تحویل دهند و به فوریت پرونده را نزد دادستان ارسال کنند (ماده ۳۷) ضابطان دادگستری مکلفند شاکی را از حق درخواست جبران خسارات آگاه سازد و نیز اظهارات شاکی در مورد ضرروزیان وارده را در گزارش خود به مراجع قضایی ذکر کنند همچنین ایشان مکلفند شاکی را از حق بهره‌مندی از خدمات مشاوره‌ای موجود و نیز سایر معاضدت‌های حقوقی آگاه سازد. تحمیل هزینه‌های ناشی از انجام وظایف ضابطان نسبت به کشف جرم و ... تحت هر عنوان بر بزه دیده ممنوع است. ضمانت اجرای تخلف ضابطان از این موارد نیز محکومیت به سه ماه تا یک سال انفصال از خدمات دولتی است.

بند پنجم: تایید جرایم با تنظیم صورت جلسه

قبل از اینکه دعوای عمومی به جریان بیفتد ممکن است نیاز به جمع‌آوری اطلاعات باشد و این سلسله مراتب باید طبق قوانین خاص اعمال شود. گاهی پیش می‌آید ادله‌ای مربوط به وقوع جرم مورد تردید باشد و یا اطلاعات ضابطان دادگستری از منابع موثق نباشد آنان باید پیش از اطلاع به دادستان بدون داشتن حق تفتیش و بازرسی و یا احضار و جلب اشخاص تحقیقات لازم را به عمل آورند و نتیجه آن را به دادستان گزارش دهند البته اطلاعاتی که جمع‌آوری می‌شوند باید در قالب صورت جلسه و به صورت مکتوب درآید و دادستان نمی‌تواند اظهارات شفاهی را مبنای به حرکت درآوردن دعوای عمومی قرار دهد. دادستان با توجه به این گزارش، دستور تکمیل تحقیقات را صادر و یا تصمیم قضایی مناسب را اتخاذ می‌کند (ماده ۴۳) از ظاهر ماده چنین استنباط می‌شود که جمع‌آوری اطلاعات اقدامی اختیاری نیست بلکه ضابطان دادگستری وظیفه دارند در مواردی که از

وقوع جرم مطلع گردیده ودلائل کافی وجود ندارد به تحقیق وجمع آوری اطلاعات
بپردازند

بخش چهارم: انجام تحقیقات مقدماتی

تحقیقات مقدماتی ضابطان، باتوجه به مشهود یا غیرمشهود بودن جرم، از تفاوت قابل توجهی برخوردار است. ضابطین دادگستری در جرایم مشهود، تمام اقدامات لازم را به منظور حفظ آلات، ادوات، آثار، علائم و ادله وقوع جرم وجلوگیری از فرار یا مخفی شدن متهم ویا تبانی، به عمل می آورند وضمن انجام تحقیقات لازم، بلافاصله نتایج ومدارک به دست آمده را به اطلاع دادستان می رسانند. غیرمشهود: درجرایم غیرمشهود، ضابطان به محض اطلاع از وقوع جرم مراتب را برای کسب تکلف و اخذ دستورات لازم به دادستان اعلام میکنند و دادستان نیز پس از بررسی لازم، دستور ادامه تحقیقات را صادر ویا تصمیم قضایی مناسب اتخاذ می کند. (ماده ۴۴) در بازجویی ها نیز به موجب ماده ۶۰ اجبار یا اکراه متهم استفاده از کلمات موهن طرح سوالات تلقینی یا اغفال کننده وسوالات خارج از موضوع اتهام ممنوع است و اظهارات متهم در پاسخ به چنین سوالاتی وهمچنین اظهاراتی که ناشی از اجبار یا اکراه است معتبر نیست تاریخ زمان وطول مدت بازجویی باید در اوراق صورت مجلس قید شود و به امضا یا اثر انگشت متهم برسد.

بند اول: شماره گذاری اوراق گزارش

پس از تهیه گزارش ضابطان دادگستری، به موجب تبصره ماده ۵۹ مکلفند اوراق بازجویی وسایر مدارک پرونده را شماره گذاری نمایند ودر صورت مجلسی که برای مقام قضایی میکنند تعداد کل اوراق پرونده رامشخص کنند. همچنین به موجب تبصره مذکور رعایت مفاد این ماده در خصوص شماره گذاری اوراق پرونده توسط مدیر دفتر در دادسراودادگاه

الزامی است و تخلف از آن موجب محکومیت به سه ماه تا یک سال انفصال از خدمات دولتی است.

بند دوم: مشخصات جرایم مشهود

در جرایم مشهود، مشخصه‌ها و ویژگی‌هایی وجود دارد که سایر جرایم غیر مشهود دارای این ویژگی‌ها نیستند، عمده‌ترین این ویژگی‌های این جرایم عبارت‌اند از: ۱- در جرایم مشهود، بدلیل وجود دلایل وقوع جرم، وجود دلایل انتساب جرم به مجرم، وجود آثار وعلائم و آلات و ادوات مربوطه در صحنه جرم، خطر اشتباه قضایی را در جهت تحقق عدالت کاهش داده و فاکتور تسریع در رسیدگی و اعاده نظم و آرامش به جامعه و تأثیر پذیری اجرای مجازات به منظور جلوگیری از بیم تجری نرتکب و دیگران وجود دارد.

۲- جرایم مشهود فاقد مرحله کشف می‌باشند، زیرا به محض وقوع، فرد یا افرادی اعم از ضابطین دادگستری، مقام قضایی و مردم ارتکاب جرم را عادی دیده‌اند و بلافاصله مرتکب جرم را دسگیر نموده‌اند و یا ضابطین زمانی متهم را دسگیر کرده‌اند که متهم در حال فرار بوده و تعلق آن ارتکاب جرم به متهم نیز غیر قابل تردید است.

۳- در جرایم مشهود، جرم در مرئی و منظر مقام قضایی یا ضابطین دادگستری به وقوع می‌پیوندد و بنابراین حضور ناظر لازم است.

۴- در جرایم مشهود، مأمورین بلافاصله پس از وقوع جرم مطلع شده و متهم را دستگیر می‌کنند. بنابراین در جرایم مشهود می‌توان گفت که تجری و جسارت مرتکب بیشتر و دلایل انتساب اتهام، متقن و محکم و خطر اشتباه قضایی نیز کمتر دیده می‌شود.

در جریان پیگیری جرایم مشهود، ضابطان از وظایف و اختیارات بیشتری نسبت به سایر جرایم برخوردارند.

به موجب ماده ۴۵ قانون آیین دادرسی کیفری، جرم در موارد زیر مشهود است:

۱) در مرئی و منظر ضابطان دادگستری واقع شود یا مأموران یاد شده بلافاصله در محل وقوع جرم حضور یابند یا آثار جرم را بلافاصله پس از وقوع مشاهده کنند.

۲) بزه دیده یا دو نفر یا بیشتر که ناظر وقوع جرم بوده اند، حین وقوع جرم یا بلافاصله پس از آن، شخص معینی را به عنوان مرتکب معرفی کنند. ماده ۵۳ قانون دادرسی کیفری فرانسه، که در مقام احصای جرایم مشهود است، این مورد را به عنوان جرم مشهود ذکر نکرده است.

۳) بلافاصله پس از وقوع جرم، علائم و آثار واضح یا اسباب و ادله جرم در تصرف متهم یافت شود و یا تعلق اسباب و ادله یاد شده به متهم محرز گردد.

۴) متهم بلافاصله پس از وقوع جرم، قصد فرار داشته یا در حال فرار باشد یا بلافاصله پس از وقوع جرم دستگیر شود.

۵) جرم در منزل یا محل سکنای افراد، اتفاق افتاده یا در حال وقوع باشد و شخص ساکن، در همان حال یا بلافاصله پس از وقوع جرم، ورود مأموران را به منزل یا محل سکنای خود درخواست کند.

۶) متهم بلافاصله پس از وقوع جرم، خود را معرفی کند و وقوع آن را خبر دهد.

توضیح اینکه، تدوین کنندگان قانون آیین دادرسی کیفری، این مورد را برای نخستین بار در زمره جرایم مشهود قرار داده اند. این مورد، نه تنها در قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸ خورشیدی، بلکه در قانون دادرسی کیفری فرانسه نیز وجود ندارد.

۷) متهم ولگرد باشد و در آن محل نیز سوء شهرت داشته باشد. در قوانین کیفری، تعریفی از «ولگرد» و «ولگردی» به عمل نیامده است؛ لکن، به موجب ماده ۲۷۳ قانون مجازات عمومی (الحاق مصوب ۱۳۲۲ خورشیدی): «کسانی که وسیله امرار معاش معلوم ندارند و از روی بی‌قیدی و تنبلی در صدد تهیه کار برای خود بر نمی‌آیند ولگرد محسوب می‌شوند...»

تبصره ۲ ماده قانون آیین دادرسی کیفری نیز، ولگرد را کسی که مسکن و مأوای مشخص و وسیله معاش معلوم و شغل یا حرفه معینی ندارد، تعریف نموده است. نکته دیگر اینکه، چنانچه جرایم موجب مجازات سلب حیات، موجب حبس ابد، موجب قطع عضو و جنایات عمدی علیه تمامیت جسمانی یا میزان ثلث دیه کامل یا بیش از آن و موجب مجازات تعزیری درجه پنج و بالاتر (موضوع بندهای (الف)، (ب)، (پ) و (ت) ماده ۳۰۲ قانون آیین دادرسی کیفری) به صورت مشهود واقع شوند، در صورت عدم حضور ضابطان دادگستری، تمام شهروندان می‌توانند اقدامات لازم را برای جلوگیری از فرار مرتکب و حفظ صحنه جرم به عمل آورند. قانون آیین دادرسی کیفری به موجب تبصره ۱ ماده ۴۵ با وضع این مقرره که به مشارکت مردم در امور انتظامی نظر دارد؛ بر این امر تأکید دارد که شهروندان نباید انتظار داشته باشند که نیروهای پلیس بدون همکاری و حمایت فعال مردم، موفقیت کسب کنند. اما مشارکت شهروندان، نیازمند توانمندسازی مردم توسط پلیس با آموزش‌های هدفمند به این منظور است. دستیابی به این مهم به تلاش جدی و واقع‌بینانه نیاز دارد و این در شرایطی است که در جامعه ما، تعریف جامعی از مشارکت مردم در این مورد و متقابلاً نگاه پلیس به این مسئله ارائه نشده و از سوی دیگر، ثغور وظایف شهروندان در این مورد مشخص نگردیده است. اما اختیارات ضابطان دادگستری در جرایم مشهود

عبارتند از:

۱-بازرسی منزل: ضابطان دادگستری در جریان پیگیری جرایم مشهود، حق بازرسی از منزل افراد مظنون به شرکت در جرم و همچنین اماکن مظنون به نگهداری اسناد و اشیاء مرتبط با جرم ارتكابی را دارند. در تأیید این برداشت می توان به بخشی از ماده ۵۵ قانون آیین دادرسی کیفری اشاره نمود که اعلام می دارد: «ورود به منازل، اماکن تعطیل و بسته و تفتیش آنها و بازرسی اشخاص و اشیاء در جرایم مشهود، تفتیش منازل، اماکن و اشیاء نیاز به اجازه مقام قضایی ندارد و ضابطین به دلیل فوریت امر می توانند رأساً اقدام نمایند (خالقی، ۱۳۸۸، ص ۶۳).

۱-۱ قانون آیین دادرسی کیفری، به پیروی از اصل دوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و نیز ماده ۱۲ اعلامیه جهانی حقوق بشر و ماده ۱۲-۱ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، برای تضمین آزادی های فردی و کنترل اقدامات ضابطان، محدودیت های زیر را در انجام بازرسی منزل برای ضابطان دادگستری در نظر گرفته است.

مطابق ماده ۵۸ قانون آیین دادرسی کیفری «ضابطان دادگستری باید به هنگام ورود به منازل، اماکن بسته و تعطیل، ضمن ارائه اوراق هویت ضابط بودن خود، اصل دستور قضایی را به متصرف محل نشان دهند و مراتب را در صورت مجلس قید نمایند و به امضاء شخص یا اشخاص حاضر برسانند. این در حالی است که مطابق ماده ۵۷ قانون دادرسی کیفری فرانسه، امضای صورت جلسه توسط ذی نفع ضروری نیست. در صورتی که این اشخاص از رؤیت امتناع کنند، مراتب در صورت مجلس قید می شود و ضابطان بازرسی را انجام می دهند». ماده ۱۴۲ لایحه نیز مشعر بر این مورد است. در این مورد، ماده ۵۷ قانون دادرسی کیفری فرانسه، انجام بازرسی در حضور شخص متهم یا مظنون و در غیاب وی با حضور دو شاهد را مقرر نموده است.

بند سوم: انجام تمهیدات لازم برای حفظ اسرار اشخاص

قانون آیین دادرسی کیفری در ماده ۴۰ اعلام می‌دارد: «افشاء اطلاعات مربوط به هویت و محل اقامت بزه دیده، شهود و مطلعان و سایر اشخاص مرتبط با پرونده توسط ضابطان دادگستری، جز در مواردی که قانون معین می‌کند، ممنوع است.» و مطابق ماده ۵۶ قانون مذکور «ضابطان دادگستری مکلفند طبق مجوز صادره عمل نمایند و از بازرسی اشخاص، اشیاء و مکان‌های غیر مرتبط با موضوع خودداری می‌کنند.»

انجام بازرسی در روز: ماده ۱۴۰ قانون آیین دادرسی کیفری اشعار می‌دارد که «تفتیش و بازرسی منزل در روز (از طلوع آفتاب تا غروب آن) به عمل می‌آید و در صورتی هنگام شب انجام می‌شود که ضرورت اقتضاء کند. بازپرس دلایل ضرورت را احراز و در صورت مجلس قید می‌کند و در صورت امکان خود در محل حضور می‌یابد.»

مطابق ماده ۵۶ قانون دادرسی کیفری فرانسه (و بندهای چندگانه آن)، برای انجام بازرسی منازل پزشکان، وکلاء و سردفتر اسناد رسمی، باید با حضور نماینده ای از قانون یا تشکیلات حرفه ای مربوطه صورت گیرد. این امر که برای حفظ شدن اسرار حرفه ای در هنگام بازرسی صورت می‌گیرد، مورد توجه تدوین کنندگان قانون قرار نگرفته است.

در مورد بازرسی اشیاء ضابطان دادگستری مکلفند طبق مجوز صادره عمل نمایند، اما چنانچه در هنگام بازرسی محل، ادله، اسباب و آثار جرم دیگری را که تهدید کننده امنیت و آسایش عمومی جامعه است مشاهده کنند، ضمن حفظ ادله و تنظیم صورت مجلس، بلافاصله مراتب را به مرجع قضایی صالح گزارش و وفق دستور وی عمل می‌کنند (ماده ۵۷ قانون آیین دادرسی کیفری). به موجب ماده ۴۴ قانون آیین دادرسی کیفری، ضابطان دادگستری پس از حضور در صحنه وقوع جرم، چنانچه شاهد یا مطلعی در صحنه حضور

داشته باشد باید اسم، آدرس، شماره تلفن و سایر مشخصات ایشان را اخذ و در پرونده درج کنند. عبارت «تحقیقات لازم را به عمل آورند» در این ماده، حاکی از حق ضابطان دادگستری بر تحقیق از شهود و مطلعان است. چنانچه در جرایم مشهود، نگهداری اشخاص مظنون به ارتکاب جرم، برای تکمیل تحقیقات ضروری باشد، ضابطان دادگستری حق تحت نظر قرار دادن وی را دارند. تدوین کنندگان قانون آیین دادرسی کیفری، به تبعیت از مواد ۶۲ تا ۶۶ قانون دادرسی کیفری فرانسه، برای حفظ حقوق شهروندان و کنترل اقدامات سالب آزادی مذکور، در صورت استفاده ضابطان از این حق، علاوه بر حکم ماده ۵ قانون آیین دادرسی کیفری، که طی آن «متهم باید در اسرع وقت، از موضوع و ادله اتهام انتسابی آگاه و از حق دسترسی به وکیل و سایر حقوق دفاعی مذکور در این قانون بهره مند شود»، رعایت نکات زیر را برای آنان الزامی نموده اند:

- اطلاع موضوع تحت نظر بودن فرد در اولین فرصت به دادستان یا قاضی کشیک (برای اتخاذ تصمیم قانونی)

- تأمین امکانات لازم برای اعمال نظارت دادستان بر فرد تحت نظر

- تفهیم اتهام و ادله آن به متهم، به صورت کتبی و بلافاصله پس از تحت نظر قرار گرفتن

- رعایت حداکثر مدت تحت نظر بودن (بیست و چهار ساعت)

- درج مشخصات سجلی، شغل، آدرس و علت تحت نظر قرار گرفتن متهم حداکثر ظرف یک ساعت و گزارش آن به دادسرای محل

- اجازه ملاقات خصوصی متهم با وکیل خود به مدت حداکثر یک ساعت، در مورد جرایم سازمان یافته و یا جرایم علیه امنیت داخلی یا خارجی کشور، سرقت، مواد مخدر و

روان گردان و یا جرایم موجب مجازات سلب حیات، حبس ابد و قطع عضو و جنایات عمدی علیه تمامیت جسمانی با میزان ثلث دیه کامل یا بیش از آن، وکیل مدافع یک هفته پس از شروع تحت نظر قرار گرفتن، حق ملاقات با موکل خود را خواهد داشت،

- اخذ ملاحظات کتبی تهیه شده توسط وکیل پس از ملاقات او با متهم و درج آن در پرونده تشکیل شده

- تفهیم حقوق متهم به وی (و در اختیار قرار دادن آن به صورت مکتوب) و اخذ رسید از متهم و انضمام آن به پرونده

- اجازه آگاه کردن افراد خانواده یا آشنایان متهم از تحت نظر بودن وی به وسیله تلفن یا هر وسیله ممکن؛ در صورت مخالفت ضابطان با این خواسته متهم، باید مراتب جهت اخذ دستور مقتضی به مقام قضایی اعلام شود

- موافقت با درخواست فرد تحت نظر یا یکی از بستگان وی جهت انجام معاینات پزشکی از متهم توسط پزشک منتخب دادستان و اخذ گواهی از پزشک و ضبط آن در پرونده

- پاسخگویی به والدین، همسر، فرزندان، خواهر و برادر متهم در مورد اطلاع یافتن از تحت نظر بودن وی

- ذکر اظهارات مشخص تحت نظر در این مورد، «ضابطان دادگستری مکلفند اظهارات شخص تحت نظر، علت تحت نظر بودن، تاریخ و ساعت آغاز آن، مدت بازجویی، مدت استراحت بین دو بازجویی و تاریخ و ساعتی را که شخص نزد قاضی معرفی شده است را در صورت مجلس قید کنند و آن را به امضاء یا اثر انگشت او برسانند. ضابطان همچنین

مکلفند تاریخ و ساعت آغاز و پایان تحت نظر بودن را در دفتر خاصی ثبت و ضبط کنند». (ماده ۵۳ قانون آیین دادرسی کیفری)

به موجب ماده ۶۳ قانون آیین دادرسی کیفری، ضمانت اجرای تخلف از برخی موارد فوق، که در مواد ۴۷ تا ۵۳ قانون آیین دادرسی کیفری ذکر شده اند، محکومیت به سه ماه تا یک سال انفصال از خدمات دولتی می باشد. نکته قابل تأمل اینکه، برای عدم تفهیم حق داشتن وکیل به متهم، و نیز آگاه نبودن خانواده متهم از تحت نظر قرار گرفتن وی، ضمانت اجرایی در نظر گرفته نشده است! این امر که تضییع حقوق دفاعی متهم محسوب می شود، امید به برگزاری یک دادرسی منصفانه را کم رنگ می سازد؛ موردی که از دید تدوین کنندگان قانون آیین دادرسی کیفری مخفی مانده است.

بخش پنجم: حق دستگیری اشخاص در جرایم مشهود

دستگیری افرادی که دلایل ارتکاب جرم مشهود درباره آنها وجود دارد، برای ضابطان دادگستری، هم حق و هم تکلیف به شمار می آید. در خصوص دستگیری ها موارد زیر باید مدنظر قرار گیرد:

- دستگیری زمانی انجام گیرد که نگهداری متهم برای تکمیل تحقیقات ضروری باشد - تفهیم موضوع اتهام و دلایل آن به متهم، بلافاصله پس از دستگیری و به صورت کتبی باشد.

- مراتب به دادستان برای تصمیم گیری درباره تعقیب یا اتخاذ تصمیم قانونی دیگر اعلام شود (ماده ۴۶ قانون آیین دادرسی کیفری) ضمانت اجرای تخلف از این موارد، محکومیت

به سه ماه تا یک سال انفصال از خدمات دولتی است.

تشخیص ضروری بودن نگهداری متهم برای تکمیل تحقیقات بر عهده ضابط است که باید به صورت متعارف باشد و اگر مقررات قانونی رعایت نشود چنین بازداشتی باطل است. مهم‌ترین اثر بطلان بازداشت متهم، بی‌اثر شدن دلایلی است که از این راه بدست می‌آید، مانند اقراری که از وی اخذ می‌گردد. پس اگر دلیل اتهام منحصر در همین اقرار باشد، نمی‌توان آن را مستند رأی دادگاه قرار داد (زراعت، ص ۱۰۸).

بند اول: اختیارات ضابطان در جرایم غیر شهود

ضابطان دادگستری در جرایم غیر مشهود از اختیارات گسترده‌ای که در مورد جرم مشهود برشمردیم، محرومند. در اینگونه موارد، مطابق ماده ۴۴ قانون آیین دادرسی کیفری، ضابطان به محض اطلاع از وقوع جرم، در جرایم دارای جنبه عمومی، مراتب را برای کسب تکلیف و اخذ دستورات لازم به دادستان اعلام می‌کنند و دادستان نیز پس از بررسی لازم، دستور ادامه تحقیقات را صادر یا تصمیم قضایی مناسب اتخاذ می‌کند. بنابراین در جرایم غیر مشهود، ضابطین دادگستری قبل از کسب تکلیف و اخذ دستور از مقام قضایی، جز حفظ آثار و علائم جرم، وظیفه خاصی به عهده ندارند (آخوندی، ۱۳۹۰: ص ۴۲).

نتیجه‌گیری

با توجه به سیری که در تاریخچه، فلسفه و علل پیدایش ضابطین دادگستری و همچنین نقش ضابطین دادگستری در قانون جدید آیین دادرسی کیفری گذشت، چنین نتیجه می‌گیریم که ضابطین دادگستری را فقط قانون معین می‌کند و همچنین بایستی افراد دارای مهارت و آموزش دیده به عنوان ضابطین دادگستری انتخاب شوند. علت توجه قانون‌گذار به این موضوع، حساسیتی است که در تشکیل پرونده کیفری وجود دارد. در جامعه‌ای که

قانون برای شخص مجرم در هر رتبه و مقامی، حسب شدت و ضعف جرم، مجازات مناسب مقرر می دارد، علاوه بر تنبیه مجرم، باعث ارباب دیگران نیز خواهد شد. ریاست و نظارت بر ضابطین دادگستری از حیث وظایفی که برعهده دارند با دادستان است. کلیه ضابطین دادگستری مکلفند دستور مقامات قضائی را اجرا نمایند. متخلفین از طرف دادگاه تعقیب و به انفصال موقت از یک ماه تا شش ماه از خدمت دولت محکوم خواهند شد و حکم دادگاه قطعی است.

منابع و مآخذ

۱. روزنامه رسمی کشور
۲. محمد رضا زمانی درمزاری (فرهنگ)، وکالت در اسناد حقوق بین الملل بشر و نظام حقوقی ایران، موسسه حقوقی و بین المللی زمانی و مدرسه مجازی حقوق، (دوره های آموزشی تخصصی حقوق بشر) ۱۳۹۳
۳. محمد رضا زمانی درمزاری (فرهنگ)، وکالت و دادگستری شایسته در جهان، خبرآنلاین،
<http://www.khabaronline.ir/detail/۳۴۰۸۷۲/weblog/zamaniarmazari>
۴. محمد رضا زمانی درمزاری (فرهنگ)، حقوق اقلیت ها در حقوق بین الملل بشر و حقوق ایران، موسسه حقوقی و بین المللی زمانی و مدرسه مجازی حقوق، (دوره آموزشی تخصصی حقوق بشر)، ۱۳۹۳ و وکالت در اسناد حقوق بین الملل بشر و نظام حقوقی ایران
۵. خالقی-دکتر علی- (علنی بودن دادرسی در پرتو اسناد بین المللی و حقوق داخلی) مجله پژوهشهای حقوقی ۱۳۸۳
۶. حقوق یار آیین دادرسی کیفری، اسدی بهنام، انتشارات قانون یار، تهران ۱۳۹۵، چاپ چهارم